

Les relíquies dels primers màrtirs cristians de la península Ibèrica escampen devoció Mediterrani enllà

SANT FRUCTUÓS, PATRIMONI ESPIRITUAL DE TARRAGONA I GÈNOVA

CARME ESCALES

L'any 259, Tarragona era part clau del l'Imperi romà sota el govern dels emperadors Valerià I i Gal·liè, l'anomenada Hispània Citerior. El 16 de gener d'aquell any, l'ordre de perseguir cristians, seguidors d'una religió considerada il·legal aleshores, va dur a arrestar el bisbe tarragoní Fructuós —també dit Fruitós— i els seus diaques, Auguri i Eulogi. Els van tancar a la presó i, cinc dies després, els van portar davant del governador, els van jutjar i condemnar a la crema, que es va fer

aquell matí a l'amfiteatre. A la nit, la comunitat cristiana va anar-hi a recollir totes les restes que van poder, per donar-los una digna sepultura. En algun lloc a la vora del riu Francolí, van pregar per les tres ànimes que ja feien al cel.

Sant Fructuós, sant Auguri i sant Eulogi són els tres primers màrtirs cristians documentats de la península Ibèrica. El relat de la seva detenció i martiri es recull a la *Passio Fructuosi* (Actes Martirials del bisbe de Tàrraco Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi, protomàrtirs hispànics). El document, d'autoria anònima i redactat probablement entre la segona meitat del segle III i la primera meitat del segle IV, narra el procés martirial dels tres clergues,

des de la seva detenció per ordre del governador de la Hispània Citerior, fins al seu martiri i glorificació. És el document literari martirial més antic de la península Ibèrica, citat posteriorment per autors com sant Agustí d'Hipona a les seves *Homilies* o el poeta Aureli Climent Prudenci, al seu *Llibre de les corones*.

Així ho expliquen des de l'Associació Cultural Sant Fructuós, que treballa per donar a conèixer la figura de Fructuós i apropar a tothom el patrimoni paleocristià de Tarragona. Formada per quatre-cents membres, actua com a pont entre l'Església, la cultura i la societat. Un dels seus membres, Andreu Muñoz Melgar, que és doctor en Arqueologia Clàssica i delegat diocesà per a la Cultura, és

Fotograma de la pel·lícula "La passió de Sant Fructuós", que s'estrena el diumenge 19 de gener al Teatre Tarragona, a les 17.00 i a les 19.00 h.

l'autor del text de l'obra teatral inspirada en la *Passio Fructuosi* que cada dos anys, i des del 1990, es representa a l'amfiteatre romà de Tarragona. L'estrena fou el 20 de gener del 1990 a la catedral i el juliol del mateix any a l'amfiteatre.

Enguany, amb motiu dels trenta-cinc anys d'aquella primera representació de la Passió de Sant Fructuós a Tarragona, s'aprofitarà per estrenar, el diumenge 19 de gener, la pel·lícula que recrea els fets històrics de la detenció, martiri i sepultura del bisbe tarragoní i els dos diaques. Es farà al Teatre Tarragona en dos passis, a les cinc i a les set de la tarda.

L'audiovisual, de quaranta-cinc minuts, ha estat realitzat en català i doblat al castellà, al francès i a l'anglès, amb la idea de fer-ho l'any vinent a l'italià. L'objectiu d'aquesta pel·lícula, en paraules d'Andreu Muñoz Melgar, "és universalitzar el coneixement, la transferència social de sant Fructuós". Conscients del gran interès que té aquesta obra audiovisual per a les comunitats més sensibilitzades pel cristianisme primitiu, des de l'Associació Cultural Sant Fructuós se n'ha impulsat la realització també per donar a conèixer els escenaris de la ruta dels primers cristians de Tàrraco.

Per això, explica Muñoz, "s'ha

treballat un guió especial a través d'espais arqueològics de Tarragona que, juntament amb el vestuari i amb un estudi històric ben elaborat al darrere, aconseguirà una reconstrucció històrica molt fidel de l'escenari i moment històric del martiri". Andreu Muñoz assegura que "l'ambientació és espectacular". "L'amfiteatre, el fòrum, les voltes del circ de Tàrraco... A Tarragona tenim un conjunt monumental paleocristià d'una rellevància excepcional l'origen del qual resta lligat a la passió de sant Fructuós, un martiri molt ben documentat", afirma Muñoz, que és director del Museu Diocesà de Tarragona, del Museu Bíblic Tarraconense i de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós.

D'aquest passat patrimonial tan impressionant, també destaquen la Necròpolis i el Museu paleocristians. S'hi mostren les pràctiques funeràries romanes, les tipologies sepulcral i com aquest espai va esdevenir lloc de culte martirial i centre de peregrinacions fins entrada l'època visigòtica. El Museu i Necròpolis paleocristians de Tàrraco conserven la col·lecció més rica d'art i arqueologia paleocristiana de la península Ibèrica, amb sarcòfags, laudes musivàries, aixovars funeraris i una extraordinària col·lecció epigràfica cristiana.

Sant Fructuós, sant Auguri i sant Eulogi són els tres primers màrtirs cristians documentats de la península Ibèrica

Amb la pel·lícula "La passió de Sant Fructuós", Tarragona compta amb un nou instrument de transferència social i de coneixement sobre un fonament històric

Capella dedicada als tres màrtirs a la catedral de Tarragona.

El relat de la passió dels tres màrtirs, tal com expressa Andreu Muñoz, “dona sentit al recorregut que connecta amb els orígens cristians de tot el país”. I, amb la pel·lícula que ara s'estrena, Tarragona comptarà amb un nou i valuós “instrument de transferència social i de coneixement sobre un fonament històric, un relat que dona intel·ligibilitat al patrimoni arqueològic que, en el cas de Tàrraco, el fa bastant excepcional”, precisa el membre de l'Associació Cultural Sant Fructuós. Visitar Tarragona i no conèixer aquests vestigis del cristianisme primitiu i la passió de Sant Fructuós, puntualitza Muñoz, “és com anar a Roma i no entendre Pere i Pau”.

Aprofitem la comparació plantejada per Andreu Muñoz, per quedar-nos a Itàlia, una mica més al nord de Roma, perquè la història del bisbe Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi ni s'acaba el dia que els van matar, ni en terres catalanes.

EL VIATGE DE LES RELÍQUIES

Aquelles cendres que la gent que estimava el bisbe Fructuós i els seus diaques va voler anar a recollir ara fa 1.765 anys a l'arena de l'amfiteatre de l'antiga Tàrraco —on al segle V se li va dedicar una basílica paleocristiana— no varen romandre a Catalunya. Tal com explica Joan Arimany Juventeny en el seu article “Relíquies de sant Fructuós de Tarragona” —publicat al número 15 de la revista *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*—, sant Pròsper, darrer bisbe de Tarragona del període visigòtic, cap a l'any 713, tement que en les invasions dels sarraïns arrasessin esglésies i cementiris, i es poguessin malmetre o perdre les restes del bisbe Fructuós i dels seus diaques Eulogi i Auguri, va agafar totes les relíquies i les va embarcar dalt d'un vaixell, i es va fer a la mar. L'acompanyaven dos preveres, Justí i Procopi, i els diaques Pantaleó, Marçal i Jordi.

Sobre les aigües del Mediterrani, a partir d'aleshores, es barregen història i llegenda, per donar cabuda al destí d'aquell viatge que, no només va salvar les relíquies dels tres sants, sinó que també va motivar la construcció d'un monestir per venerar-les en un lloc molt especial, en una cala de la Ligúria. Va ser el lloc on —segons diu una narració llegendaria transferida per dos còdexs

medievals— el mateix sant Fructuós va indicar als dos preveres que navegaven en aquell vaixell sense cap rumb fix. Se'ls va aparèixer en plena nit i els va dir que les havien de portar a un lloc anomenat Caput di Monte (Capodimonte).

En el seu llibre *Sant Fructuós de Tarragona. Aspectes històrics i arqueològics del seu culte, des de l'antiguitat fins a l'actualitat*, Andreu Muñoz transcriu fidelment la narració dels fets segons van recollir diferents autors i documents. El seu treball repassa, així mateix, els diferents temples on es rendeix culte a sant Fructuós. La seva tesi doctoral, de fet, ja versava sobre la dimensió històrica i arqueològica del culte de sant Fructuós. Per tant, passa per Capodimonte, el paratge encisador forjat de fe enmig de la

natura on s'erigeix l'Abbazia di San Fruttuoso.

S'hi pot arribar per mar —surten contínuament vaixells del port del poble veí de Camogli, a una mitja hora al sud de Gènova i que hi porten en poc més de mitja hora—, o bé a peu, des de molts poblets propers i caminant per bonics senders, ja que es troba entre el Parc Natural Regional i l'Àrea Marina Protegida de Portofino.

L'abadia de Sant Fructuós té el seu origen en un monestir benedictí dels segles X, XI i XII fundat sobre una deu d'aigua perenne. Després dels monjos, hi va viure una comunitat de pescadors fins que, l'any 1983, el Fondo Ambiente Italiano (FAI) la va rebre com a donació de la família Doria, que era propietària d'aquest fabulós

La primera immobiliària amb valors cristians de Catalunya

PROMOCIÓ

Vengui el seu immoble amb nosaltres i li regalem l'IBI de tot l'any, el certificat energètic i la cèdula d'habitabilitat.

- **Compra i venda d'immobles (cases, pisos, locals)**
- **Administració de finques**
- **Lloguer de cases i pisos (estem especialitzats en lloguer per temporada)**
- **Comprem edificis (no importa l'estat en què estiguin)**

936 170 916
616 854 891
696 620 072

joan@hkinvest.es
marian@hkinvest.es

<https://hkinvest.es/>

Carrer d'Europa 8, Barcelona
(darrere d'El Corte Inglés - Maria Cristina)

Abadia de Sant Fructuós a Capodimonte, a la Ligúria italiana. A l'altar de l'església s'hi conserven les relíquies dels màrtirs.

patrimoni des del segle XVI.

El monestir es pot visitar tots els dies de l'any i el tercer dia de Pentecosta es fa una processó. Durant l'estiu, l'entorn és ple de banyistes que volen capbussar-se en les aigües turqueses de la cala on hi ha el monestir i en d'altres properes.

Dins de l'abadia, hi veurem dos claustres magnífics, dels segles XI i XII, diferents pisos i sales, una església primitiva i les tombes dels Doria. En una petita sala, podrem seure a mirar i escoltar la història del monestir resumida en un audiovisual.

RETORN I DISPERSIÓ DE LES RESTES

A l'altar major de l'església, un cofre de plata custodia les relíquies dels màrtirs Fructuós, Auguri i Eulogi. Com bé esmenta l'estudiós de relíquies Joan Arimany, "cal tenir en compte que l'expansió de la devoció a sant Fructuós no es fa a partir de Tarragona, sinó de Capodimonte, ja a l'alta edat mitjana, quan es consagren les esglésies i les dediquen a sant Fructuós". És a dir, aquell viatge per mar que va salvar les restes dels tres sants, per mar o per terra en va retornar també la devoció a Tarragona i a molts altres llocs.

Es fa molt difícil assegurar com a real cada relíquia de sant Fructuós i els seus diaques als temples on es veneren, perquè són molts. A Andalusia se'n documenten, al Llenguadoc, a Sant Fruitós de Bages, a Figueres, a Aramunt, a la Poble de Segur, a Guissona, i fins i tot en algun orato-

ri particular, com en un cas de Vic, segons indagacions de l'eclesiàstic, historiador i arqueòleg català Joan Serra Vilaró.

Reals o no, són relíquies devotament venerades, sobre les quals descansa una part de la història del cristianisme a Catalunya. Relíquies que, com afirma Joan Arimany, "ens remetent a l'eternitat, perquè ningú no mor definitivament mentre és recordat". ■

Sant Pròsper, darrer bisbe de Tarragona del període visigòtic, tement les invasions dels sarraïns, va agafar totes les relíquies i es va fer a la mar

A l'altar major de l'església de l'abadia de Sant Fructuós a Capodimonte, un cofre de plata custodia les relíquies dels màrtirs

ASSOCIACIÓ CULTURAL
SANT FRUCTUÓS

